

BAKIM TEKNİKERİ ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA YÖNELİK TUTUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF CARE TECHNICIAN STUDENTS' ATTITUDES TOWARD AGEISM

Taner AKARSU¹, Ayşen MERT²

¹Karatekin Üniversitesi Çerkeş Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü
²Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı

ÖZET

AMAÇ: Çalışma meslek yüksekokulu sağlık bakım hizmetleri bölümünde öğrenimini sürdüren bakım teknikeri öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bunu etkileyen sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. mi ve hemoglobin varyantlarının sıklığını değerlendirmek.

GEREÇ VE YÖNTEM: Tanımlayıcı türde planlanan araştırma 15 Nisan-15 Temmuz 2023 tarihleri arasında Çerkeş Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören toplam 221 bakım teknikeri öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak; kişisel bilgi formu anketi ile Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda Mann Whitney U testleri, t-testleri ve ANOVA testleri ile yapılmıştır. Verilerin istatistiksel anlamlılığı $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR: Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin (cinsiyet, bölüm, sınıf, 65 yaş ve üstü birey ile birlikte yaşama durumu) ölçeğin toplam puanında anlamlı bir fark ortaya çıkardığı belirlenmiştir ($p<0,05$). Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin (sigara kullanımı, kronik hastalığa sahip olma, aile genelinde 65 yaş üstü bireyin varlığı) ölçeğin toplam puanında anlamlı bir fark ortaya çıkarmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puan ortalaması $69,31\pm 9,61$ olarak belirlenmiştir.

SONUÇ: Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının ortalama düzeyin üzerinde ve olumlu olduğu belirlenmiştir. Yaşlı bireylerle birlikte düzenlenen sosyal aktivite ve etkinlikler yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlara olumlu katkı sağlayabilir.

ANAHTAR KELİMELER: Bakım teknikeri, Tutum, Yaşlı ayrımcılığı.

ABSTRACT

OBJECTIVE: The study aimed to investigate the relationship between the attitude levels of students in the healthcare services department of a vocational school towards ageism and the sociodemographic variables that influence this attitude.

MATERIAL AND METHODS: The descriptive type of research was carried out with the participation of 221 students studying at Çerkeş Vocational School between April 15 and July 15, 2023. A personal information form survey and the Ageism Attitude Scale (AAS) were used as data collection tools. Mann-Whitney U tests, t-tests and ANOVA tests were used in statistical comparisons. The statistical significance of the data was evaluated at $p<0.05$ level.

RESULTS: It was determined that certain sociodemographic variables (gender, department, class and whether or not the respondent lived with a family member aged 65 or over) created a statistically significant difference in the total scale score ($p<0.05$). It was determined that some sociodemographic variables (smoking status, presence of a chronic disease, and the presence of an individual aged 65 years or older in the family) did not create a significant difference in the total score of the scale. ($p>0.05$). The mean total score of the Ageism Attitude Scale among students was 69.31 ± 9.61 .

CONCLUSIONS: The study found that students' attitudes towards ageism were above average and positive. Social activities and events organized together with older adults may contribute positively to attitudes toward ageism.

KEYWORDS: Health care technician, Attitude, Ageism.

Geliş Tarihi / Received: 15.04.2025

Kabul Tarihi / Accepted: 25.08.2025

Yazışma Adresi / Correspondence: Dr. Öğr. Üyesi Ayşen MERT

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı

E-mail: aysendr1978@hotmail.com

Orcid No (Sırasıyla): 0000-0002-1337-3178,0000-0002-0933-706X

Etik Kurul / Ethical Committee: Çankırı Karatekin Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu (22.03.2023/6).

GİRİŞ

Yaşlı nüfus artışı, küresel çapta önemi gittikçe artan bir sorun olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Yaşlanan nüfus, halk sağlığını ve sosyal bakım sistemlerini doğrudan etkiler (1). İnsanların daha uzun yaşaması, ilerleyen yaşla birlikte hastalıkların görülme sıklığının artması ve sağlık kurumlarına yapılan başvuru sayısındaki artış yaşlanmaya yönelik olumsuz tutum ve davranışların sergilenmesine neden olur (2-3). Düşük ekonomik kapasite, yoksulluk, iş ve otorite kaybı, fiziksel yetersizlik, sosyal norm ve değerlerdeki değişiklikler, ortak aile biriminin bozulması gibi çeşitli psikososyal sorunlar ile ekonomik ve kültürel nedenler yaşlı ayrımcılığını ortaya çıkarır (4).

Yaşlanmaya karşı süregelen inanışlar ve yaşlı bireylere yönelik sergilenen olumsuz düşünce ve tutumlar ayrımcılığın ön habercisi olabilir (5). Yaşa yönelik ayrımcılık dünya çapında milyonlarca yaşlının sağlığını ve insan haklarını etkileyen küresel bir sosyal sorundur (4). Yaşlı ayrımcılığı terimi Robert Butler (6) tarafından ortaya atılmıştır. Bir gruba yaşlarından dolayı yöneltilen önyargıyı ifade eder. Ayrımcılığının altında yatan temel neden yaşlanma ve beraberinde ortaya çıkan çeşitli problemlerin varlığıdır. Yaşlı yetişkinlere yönelik önyargılı tutumların ve ayrımcı uygulamaların dünya çapında yaygın olduğu belirtilmiştir (7). Allen ve ark. (8) yetişkinler üzerinde yaptığı çalışmada yaşlı bireylere yönelik ayrımcılığın %93,4 oranında olduğu bildirilmiştir. Çalışmada ayrıca yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik olumsuz mesajlar ile içselleştirilmiş tutum ve inançların yaşlı ayrımcılığına neden olduğu ifade edilmiştir. Ülkemizde yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum düzeylerini incelemek amacıyla birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların genelinde tutum düzeyinin birçok sosyodemografik değişkenden etkilendiği belirtilmiştir. Özellikle; kadın olmak, artan yaş, yaşlı bireyle birlikte yaşama isteği, eğitim düzeyi artışı ve yaşlı bireyle birlikte çalışma talebinin yaşlı bireylere yönelik ayrımcılığı olumlu etkilediği ifade edilmiştir (9-10). Yaşlılık algısı ve deneyimler yaşlı bireylerin psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik sağlığını etkileyebilir (11). Yaşlı bireyler yaşa bağlı yaygın değişiklikler ve kayıplar nedeniyle savunmasız grupta yer alırlar (12).

Toplum yapısında meydana gelen değişim ve dönüşüm süreci, yaşlı bireylerin farklı sosyokültürel ve sosyodemografik özellikleri ile ekonomik ve kazanılmış bireysel deneyim düzeyleri yaşlılığa yüklenen anlamı farklılaştırabilir (13). Yaşlı ayrımcılığı ihmal edilmiş bir konudur (14). Ayrımcılık her yaştan insana yöneltilebilir. Ancak yaşlı bireylere yöneltildiğinde daha fazla aşırılığın ortaya çıkmasına yol açabilir (15). Ayrımcılık kültür, ırk ve etnik köken bakımından birçok yaşlı bireyi etkileyebilen olumsuz bir süreçtir (4).

Nüfusun yaşlanması, çağdaş toplumları dönüştüren ana süreçlerden biridir. Nüfus yaşlanması sadece gelişmiş ülkelerin sorunu değildir (16). Ülkeler, yaşlı bireylerin hızla artan sayı ve oranlarına rağmen onları geleceğe hazırlayabilmek için sağlık hizmetlerini ve uzun vadeli bakım sistemlerini güçlendirmek, yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmek, fırsatları genişletmek, yaşlı ayrımcılığını ele almak, sosyal koruma sistemlerinin sürdürülebilirliğini ve eşitliğini iyileştirmeye yönelik çeşitli önlemleri önceden almak isteyebilirler (17). Toplumda yaşlanmaya karşı olumsuz tutumlar yaygındır (18). Yaşlı bireyler mevcut konumları gereği sağlık kaynaklarının fazla kullanmak mecburiyetinde kalabilirler. Bakım teknikerlerinin sık karşılaşabileceği ve hizmet vereceği grupların başında hiç şüphesiz yaşlı bireyler gelir. Sağlık hizmetlerinde yaşlılık ayrımcılığını vurgulayan çalışmalar oldukça fazla olmasına rağmen doğrudan bakım sağlayan sağlık personelleri arasındaki yaşlılık ayrımcılığına ilişkin literatürde var olan boşluk dikkat çekicidir. Genellikle göz ardı edilen ancak kritik öneme sahip bu sağlık hizmeti sağlayıcıları yaşlı yetişkinlerin bakımı için oldukça elzemdir (19). Üniversite eğitimi genç bireylerin aktif iş yaşamına geçmeden önceki süreçte önemli bir basamaktır. Gelecekte aktif iş yaşamında sağlık hizmetinin sunulmasını sağlayacak olan bakım teknikeri öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum düzeylerinin önceden belirlenmesi büyük önem arz eder. İlerleyen dönemlerde sahada önemli görevleri yerine getirebilecek spesifik bir alana özgü eğitim sürdüren sağlık bakım teknikeri öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum düzeylerinin değerlendirilmesi bundan sonra yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olması bakımından literatüre önemli bir farkındalık ve olumlu bir katkı sağlayabilir. Çalışmada

sağlık bakım hizmetleri bölümünde (yaşlı bakım ve evde hasta bakımı programı) öğrenim gören üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını ve etkileyen sosyodemografik değişkenlerin belirlenmesi hedeflenmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Çankırı Karatekin Üniversitesi Çerkeş Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri bölümü (Yaşlı Bakım ve Evde Hasta Bakımı programı) toplam 250 öğrenci çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem seçimi yapılmamış olup, çalışma tarihleri arasında okulda bulunan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 18 yaş ve üzeri 221 bakım teknikeri öğrencinin katılımı ile örneklem süreci tamamlanmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri; yaşlı ayrımcılığı tutum düzeyleri, bağımsız değişkenleri ise; sosyodemografik özellikler olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi: Çalışmanın verileri 15 Nisan-15 Temmuz 2023 tarihleri arasında öz bildirime dayalı olarak toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan form dokuz sorudan oluşmaktadır. Formdaki dokuz soru katılımcıların sosyodemografik (yaş, cinsiyet, medeni durum, bölüm, sınıf, sigara kullanımı, kronik hastalık durumu, aile genelinde 65 ≥ bireyin varlığı ve 65 ≥ birey ile birlikte yaşama durumu) özellikleri ile ilişkilidir.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği: Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik-güvenirliliği yapılmıştır (20). Ölçek 23 maddeden 3 alt boyuttan (yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık) oluşmaktadır.

Alt Boyutlar;

-Yaşlının Yaşamını Sınırlama Alt Boyutu: Toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlandırmaya ilişkin inanç ve algılarını yansıtır "Ölçeğin 1., 5., 12., 14., 17., 19., 21., 22., 23., maddelerinden" oluşur. Boyuttan alınabilecek minimum puan "9", maksimum puan "45"dir.

-Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Alt Boyutu: Toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarını içerir. 2., 4., 6., 7., 8., 9., 13., 20 maddelerinden oluşur. Boyuttan alınabilecek minimum puan "8" maksimum puan "40" dir.

-Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Alt Boyutu: Toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarını yansıtır 3., 10., 11., 15., 16., 18., maddelerinden oluşur. Bu boyuttan alınabilecek minimum puan "6" maksimum puan "30" dur. Ölçek yaşlıya yönelik ifadelerin yer aldığı ve her bir madde için "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" seçeneklerinin yer aldığı 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puanı 23-115 arasında değişim gösterir. Ölçekten alınan toplam puanın artış göstermesi yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumun var olduğunu gösterir. Ölçeğin Cronbach's alpha değeri 0,80 olarak bulunmuştur (20). Araştırmacı tarafından iç tutarlılık katsayısı 0,72 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin iç tutarlılığının yeterli düzeyde olduğunu gösterir.

Etik Kurul

Çalışmanın etik kurul izni Çankırı Karatekin Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan alındı (Tarih: 22/03/2023 Karar No: 6). Katılımcılar Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak çalışma hakkında bilgilendirildi. Araştırmaya katılmayı kabul edenlere "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu" imzalatılarak katılımcıların yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Anketler katılımcılara sorumlu araştırmacı tarafından uygulandı. Çalışmada kullanılan ölçek için sahibinden e-posta yoluyla izin alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analizler IBM® SPSS® 26 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) yazılımı ile yapılmıştır. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu analitik yöntemlerle (Kolmogorov-Smirnov/Shapiro-Wilk testleri) incelendi. Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirilmesinde tanımlayıcı bilgilerin sayı ve yüzde değerleri hesaplandı. Katılımcıların özellikleri ve ölçek puanlarının karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren veriler için bağımsız gruplar t testi, normal dağılım göstermeyen değişkenler için Mann-Whitney U testi kullanıldı.

BULGULAR

Araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde; yaş ortalaması 20,31±1,82 (18-27), %34,4'ünün erkek, %100'ünün bekar, %67,4'inin evde hasta bakımı bölümü, %55,7'sinin 1. sınıfta öğrenim gördüğü, %86,9'unun sigara kullanma-

dığı, %95,9'unun kronik hastalığa sahip olmadığı, %57,0'ünün aile genelinde 65 yaş ve üstü bireye sahip olduğu, %54,3'ünün 65 yaş ve üstü birey ile birlikte yaşama durumuna sahip oldukları tespit edildi (**Tablo 1**).

Tablo 1: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş	18 yaş ve üzeri	221
Cinsiyet	Kadın	145
	Erkek	76
Medeni durum	Bekar	221
Bölüm	Yaşlı Bakımı	72
	Evde Hasta Bakımı	149
Sınıf	1.Sınıf	123
	2.Sınıf	98
Sigara kullanımı	Evete	29
	Hayır	192
Kronik hastalık durumu	Evete	9
	Hayır	212
Aile genelinde 65 ≥ bireyin varlığı	Evete	126
	Hayır	95
65 ≥ birey ile birlikte yaşama durumu	Evete	120
	Hayır	101

Araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik değişkenler ile YATÖ alt boyut (yaşlılık yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık) puanlarının karşılaştırılmasında anlamlı farklılığın olmadığı belirlendi (**Tablo 2**).

Tablo 2: Ölçek alt boyut puanlarının sosyodemografik değişkenler ile karşılaştırılması

Değişkenler	Yaşlılık Yaşamını Sınırlama		Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	
	X±SS n	X±SS İstatistik	X±SS İstatistik	X±SS İstatistik
Cinsiyet				
Kadın	145	20,10±4,29	t=-2,154	30,93±5,87
Erkek	76	19,43±4,48	p=0,612	32,12±8,82
Bölüm				
Yaşlı Bakımı	72	19,69±4,81	t=0,313	30,38±5,94
Evde Hasta Bakımı	149	19,50±4,19	p=0,755	31,81±7,47
Sınıf				
Birinci Sınıf	123	24,83±3,88	t=0,339	11,85±2,59
İkinci Sınıf	98	24,64±3,61	p=0,735	11,75±2,45
Sigara kullanımı				
Evete	29	19,14±4,00	t=0,555	33,55±3,19
Hayır	192	19,63±4,46	p=0,579	31,01±7,38
Kronik hastalık durumu				
Evete	9	18,17±4,18	t=-1,082	33,45±3,29
Hayır	212	19,51±4,27	p=0,279	31,11±7,48
Aile genelinde 65 ≥ bireyin varlığı				
Evete	126	19,40±4,03	t=-0,608	31,83±7,42
Hayır	95	19,77±4,85	p=0,544	30,69±6,44
65 ≥ birey ile birlikte yaşama durumu				
Evete	120	19,33±4,39	t=-0,838	31,58±6,15
Hayır	101	19,83±4,40	p=0,403	31,06±7,96
Cronbach's alpha değeri		0,670		0,685

Sosyodemografik değişkenler ile YATÖ alt boyut (yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık) ve toplam puanları karşılaştırıldı. Ölçeğin toplam puanı ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde (cinsiyet, bölüm, sınıf, 65 yaş ve üstü birey ile birlikte yaşama durumu) anlamlı farklılığın olduğu belirlendi. Çalışmada öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puan ortalaması 69,31±9,61 olarak bulunmuştur (**Tablo 3**).

Tablo 3: Ölçek alt boyut ve toplam puanlarının sosyodemografik değişkenler ile karşılaştırılması

Değişkenler	X±SS n	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık		Toplam Puan	
		X±SS	İstatistik	X±SS	İstatistik
Cinsiyet					
Kadın	145	18,23±4,35	t=-0,990	71,25±8,86	t=-2,295
Erkek	76	18,83±4,00	p=0,798	68,34±10,66	p=0,023
Bölüm					
Yaşlı Bakımı Programı	72	17,83±3,96	t=-1,480	70,82±8,76	t=-1,611
Evde Hasta Bakımı Programı	149	18,73±4,34	p=0,140	67,03±9,94	p=0,010
Sınıf					
Birinci Sınıf	123	12,46±2,07	t=0,939	68,75±8,78	t=-2,899
İkinci Sınıf	98	12,15±2,32	p=0,349	70,25±9,63	p=0,019
Sigara kullanımı					
Evete	29	18,86±4,18	t=0,576	71,55±6,35	t=1,349
Hayır	192	18,38±4,25	p=0,575	68,97±9,98	p=0,179
Kronik hastalık durumu					
Evete	9	19,6±3,28	t=-0,302	72,1±6,76	t=-0,352
Hayır	212	19,5±6,30	p=0,763	69,1±8,84	p=0,725
Aile genelinde 65 ≥ bireyin varlığı					
Evete	126	19,25±4,29	t=0,566	69,79±9,96	t=0,843
Hayır	95	18,23±4,17	p=0,408	67,68±9,14	p=0,548
65 ≥ birey ile birlikte yaşama durumu					
Evete	120	19,12±4,65	t=2,625	70,00±9,46	t=1,160
Hayır	101	17,63±3,53	p=0,396	68,50±9,77	p=0,037
Cronbach's alpha değeri		0,650		0,712	

Katılımcıların genelinde yaş ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam puanı arasında korelasyon bulunmadı ($r=0,040$; $p=0,549$). Alt boyutlarda ise yine yaş değişkeni ile yaşlılık yaşamını sınırlama toplam puanı (1), yaşlıya yönelik olumlu (2) ve olumsuz (3) ayrımcılık toplam puanları arasında korelasyon bulunmadı (sırasıyla; $r_1=0,08$; $p=0,215$, $r_2=-0,043$; $p=0,529$, $r_3=0,072$; $p=0,284$).

TARTIŞMA

Bakım teknikeri öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının belirlemek amacıyla yaptığımız çalışmamızda bakım teknikeri öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olumlu olduğu saptandı. Çeşitli meslek gruplarında ve farklı yaş gruplarına yönelik yapılan diğer çalışmalarda bireylerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının olumlu olduğu ifade edilmiştir (21-24). Yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum düzeyini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda tutum düzeylerinin olumsuz olduğu saptanmıştır (25,26). Çalışmanın bulguları literatürde yapılan çeşitli çalışmalarla örtüşmekte iken bazı çalışmalar ile benzerlik göstermemektedir. Bu durum çalışma yapılan popülasyon ile kullanılan ölçeklerin farklılığı ve katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutum geliştirmede yaşlı bireylere duyulan saygı ve sevgi büyük önem taşır. Bu manevi yaklaşım, geçmişten günümüze kadar sürdürülen örf ve adetin varlığı ile sarsılmaz aile ve toplum yapısının güçlü dinamiğine bağlıdır (27).

Sosyodemografik bazı değişkenlerin (cinsiyet, bölüm, sınıf, 65 yaş ve üstü birey ile birlikte yaşama durumu) yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum ölçeği toplam skorlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edildi. Diğer değişkenlerin ise (sigara kullanımı, kronik hastalığa sahip olma, aile genelinde 65 yaş üstü bireyin varlığı) ölçek alt boyut ve toplam skorlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlendi. Bu bulgular literatür eşliğinde aşağıda tartışılmıştır.

Cinsiyet değişkeni ile YATÖ toplam skorları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlendi. Kız öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamalarının erkek öğrencilerinden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Demiray ve ark. çalışmasında (28) hem kız hem de erkek öğrenciler yaşlılara karşı olumlu tutum sergilemekle birlikte, cinsiyete bağlı tutum farklılığı görülmemektedir ve bu durum, toplumsal normların ve kültürel değerlerin cinsiyetler arasında yaşlılara yönelik tutum farklılığını azaltıcı bir etkisi olabileceğini yansıtmaktadır. Çalışmamızdaki cinsiyete bağlı farklılık ise, eğitim ortamındaki veya örneklem yapısındaki farklılıklar sebebiyle ortaya çıkmış olabilir. López-Hernández ve ark. (24) çalışmasında kadın bireylerin yaşlılara yönelik tutumların daha olumlu olduğu ifade edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını cinsiyet açısından inceleyen çalışmada, kız öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu ayrımcılık tutumlarının erkek öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, söz konusu çalışmada Türk toplumundaki kültürel normlar ve kadının yaşlı bakımındaki geleneksel rolüyle ilişkilendirilmiştir (29). Yaşlı ayrımcılığına yönelik yapılan çalışmaların genelinde de kadınların erkeklere göre yaşlılığa yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirtilmiştir (22-24, 30-32). Çalışmanın bulguları literatürün geneli ile benzerlik göstermektedir. Benzerlik, aile içinde kadınların yükledikleri görev ve sorumlulukları yerine getirmedeki bilinç düzeyi ve kadın bireylerin toplumdaki statü durumları ile ilişkilendirilebilir. Bölüm değişkeni ile YATÖ toplam skorları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlendi. Çalışmada yaşlı bakımı programı öğrencilerinin YATÖ toplam puan ortalamalarının evde hasta bakımı programı öğrencilerinden daha yüksek

olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Yelboğa (32) çalışmasında meslek yüksekokulunda çeşitli bölümlerdeki (iş sağlığı ve güvenliği, sosyal hizmet, maliye, yapı denetimi) okuyan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlar üzerinde bölüm çeşitliliğinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirtilmiştir. Çalışmamızda programlar arasındaki anlamlı fark, yaşlı bakımı programındaki öğrencilerin ders müfredatlarının ve ders tanımlamalarının doğrudan 65 yaş ve üstü kişilere bakım hizmeti sağlanmasına yönelik olmasıyla ve yaşlı bakım programının öğrenciler tarafından tercih edilmesiyle açıklanabilir.

Sınıf değişkeni ile YATÖ toplam skorları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlendi. Çalışmada ikinci sınıf öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamalarının birinci sınıflardan daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Sınıf düzeyindeki artışın yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum üzerinde olumlu etkisinin var olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (10, 20, 28). Çalışmanın bulgusu literatür ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyindeki artış devam ettikçe, yaşlılık ve yaşlanmaya yönelik müfredatta yer alan çeşitli derslerin (gerontoloji, palyatif bakım, sağlık sosyolojisi, klinik uygulamalar, toplumsal duyarlılık, kronik hastalıklar vb.) sınıfta ve uygulama safhasında zamanla işlenmesi yaşlı ayrımcılığına yönelik tutuma olumlu bir katkı sağlamış olabilir. 65 yaş ve üstü birey ile birlikte yaşama durumu değişkeni ile YATÖ toplam skorları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlendi. Çalışmada 65 yaş ve üstü birey ile birlikte yaşama durumuna sahip olan öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamaları olmayan öğrencilerinden daha yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Yaşlı bireylerle birlikte yaşama deneyimine sahip olma durumu ve yaşlı bireylerle sık temas etmenin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu birçok çalışmada tespit edilmiştir (23,24,28,29,33-35). Başka akademik çalışmalarda ise yaşlı birey ile birlikte yaşama durumunun yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ifade edilmiştir (10,36). Bu çalışmanın bulguları literatürün geneli ile benzerlik göstermektedir. Benzerlik geleneksel aile yapımızda

yaşlı bireylere gösterilen saygı ve sevgi ile kültürümüzde yaşlı bireylere verilen değer ile ifade edilebilir. İş hayatında aktif olarak yer alabilecek durumda olabilen öğrenci bireylerin öğrencilik aşamasında mesleki alana yönelik edindikleri kişisel tecrübe ve yaklaşımların yaşlı bireylerde geçirilmesi yaşlı bireylere yönelik ayrımcı tutumlar üzerinde olumlu katkı sağlayabilir. Annear ve ark. (37) çalışmasında yaşlı bakımına ilgi duymak, yaşlı bakımı alanında çalışma deneyimi ve yaşlı bireylerle daha sık sosyal temasın yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlara daha olumlu etkisinin olduğu ifade edilmiştir. Yaşlı yetişkinlerle çalışma deneyimi olan birçok öğrencinin yaşlı bireylere karşı daha olumlu tutum sergiledikleri ifade edilmiştir (38). Yaşlı yetişkinlerle birlikte çalışma faaliyetinde yer almayan bireylerin düşük düzeyde tutuma sahip oldukları belirtilmiştir (28). Ayrımcı tutumlar, yaşlı bireylerin yaşama dair motivasyonlarının azalmasına ve sağlıklı bir yaşlanma sürecinin geçirilmesine engel olabilir (39). Bu nedenle farklı meslek ve yaş gruplarındaki bireylerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi oldukça önemlidir.

Tek merkezli bir çalışma olması ve çalışmaya sadece meslek yüksekokulunda eğitim gören sağlık bakım teknikeri öğrencilerin alınmış olması sınırlılıktır. Çalışma bulguları ile yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum düzeyleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapılabilmesi için çeşitli meslek gruplarında farklı örneklem gruplarında çalışmalar yapılması gerekir. Buda genelleme yapmayı mümkün kılmaz. Anket çalışmalarının kişisel beyana bağlı olması nedeniyle farklı popülasyonlarda değişik sonuçlar elde edilebilir. Bu nedenle daha geniş çapta örneklemin yer aldığı çok merkezli ve meta analiz çalışmalarına ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, bakım teknikeri öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olumlu olduğunu belirlenmiştir.

Ayrımcılığa yönelik tutum düzeyini bazı sosyodemografik değişkenlerin etkilediği tespit edilmiştir. Sağlık hizmetinin sunulmasında sahada görev alacak bakım teknikeri öğrenci bireylerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi büyük önem taşır. Eğitim-öğretim basamağının çeşitli kademesinde öğrenim gören öğrencilere yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutum ve davranışların kazandırılma-

sı için multidisipliner bir ekip tarafından çeşitli eğitim ve destek programları düzenlenmelidir. Yaşlı bireyler ile gençlerin ortaklaşa yer alabileceği çeşitli türden aktivite ve sosyal içerikli programlar planlanarak yerine getirilmelidir.

TEŞEKKÜR

Veri toplanmasındaki katkılarından dolayı Çerkeş Meslek Yüksekokulu öğrencilerine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

KAYNAKLAR

1. Juni MH. Ageing population: A public health implications. *International Journal of Public Health and Clinical Sciences*. 2015;2(3):4-8.
2. Mehri S, Hosseini MA, Shahbelaghi FM, Fallahi-Khosknab M, Zardkhaneh SA. (2020). Explaining nurses' perception of the causes of ageism in hospital settings. *Electronic Journal of General Medicine*. 2020;17(5):218.
3. Levy SR, Apriceno MB. Ageing: The role of ageism. *OBM Geriatrics*. 2019;3(4):83.
4. Islam R. Ageism and age discrimination in old age: An overview. *Philosophy and Progress*. 2016;55(1-2):91-108.
5. Levy SR, Lytle A, Macdonald J. The worldwide ageism crisis. *Journal of Social Issues*. 2022;78(4):743-68.
6. Butler RN. Age-ism: Another form of bigotry. *The Gerontologist*. 1969;9(4):243-6.
7. Burnes D, Sheppard C, Henderson CR, et al. Interventions to reduce ageism against older adults: A systematic review and meta-analysis. *American Journal of Public Health*. 2019;109(8):a1-e9.
8. Allen JO, Solway E, Kirch M, et al. Experiences of everyday ageism and the health of older US adults. *JAMA Network Open*. 2022;5(6):e2217240.
9. Dinçer Y, Usta E, Bulduk S. Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. 2016;9:26-38.
10. Ceylan H, Öksüz M. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2015;8(39):459-66.
11. Sözen F, Çolak MY, Ersoy K. Yaşlılarda yaşam kalitesi ve yaşlılık algısı: Başkent Üniversitesi örneği. *The Journal of Turkish Family Physician*. 2020;(14):191-9.
12. Mansfield JC, Hazan H, Lermanm Y, Şalom V. Correlates and predictors of loneliness in older-adults: a review of quantitative results informed by qualitative in sights. *International Psychogeriatrics*. 2016;28(4):557-76.
13. Uysal MT. Toplumsal değişme sürecinde yaşlı bireylerin yaşlılık algısı. *Turkish Studies- Social Sciences*. 2020;15(6):3161-77.

- 14.** Bratt C, Abrams D, Swift HJ. Supporting the old but neglecting the young? The two faces of ageism. *Developmental Psychology*. 2020;56(5):1029-39.
- 15.** Macnicol J. Ageism and age discrimination. [Internet]. Available from: <https://ilcuk.org.uk/wp-content/uploads/2018/10/AgeismAndAgeDiscrimination.pdf> Erişim tarihi:15.03.2025
- 16.** Nagarajan NR, Teixeira AAC, Silva ST. Ageing Population: Identifying the Determinants of Ageing in the Least Developed Countries. *Population Research and Policy Review*. 2021; 40:187-210.
- 17.** United Nations. World population prospects 2024 summary of results United Nations, 2024. [Internet]. Available from: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2024_wpp_2024_advance_unedited_0.pdf Erişim tarihi:15.03.2025
- 18.** Bratt AS, Fagerström C. Perceptions of general attitudes towards older adults in society: Is there a link between perceived life satisfaction, self-compassion, and health-related quality of life? *International Journal Environmental Research and Public Health*. 2023;20:3011.
- 19.** Henry JD, Coundouris SP, Nangle MR. Breaking the links between ageism and health: An integrated perspective. *Ageing Research Reviews*. 2024;95:102212.
- 20.** Vefikuluçay Yılmaz D, Terzioğlu F. Development and psychometric evaluation of ageism attitude scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2011;14(3):259-68.
- 21.** Rathnayake S, Athukorala Y, Siop S. Attitudes toward and willingness to work with older people among undergraduate nursing students in a public university in Sri Lanka: a cross sectional study. *Nurse Education Today*. 2016;36:439-44.
- 22.** Dinçer Y, Usta E, Bulduk S. Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD). 2016;9:26-38.
- 23.** Kurtkapanı H. Gençlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Nevşehir örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 2019;9(1):220-37.
- 24.** López-Hernández L, Martínez-Arnau FM, Castellano-Rioja E, Botella-Navas M, Pérez-Ros P. Factors affecting attitudes towards older people in undergraduate nursing students. *Healthcare*. 2021;9(9):1231.
- 25.** Ben-Harush A, Shiovitz-Ezra S, Doron I, et al. Ageism among physicians, nurses, and social workers: findings from a qualitative study. *European Journal of Ageing*. 2017;14(1):39-48.
- 26.** Rababa M, Hammouri AM, Hweidi IM, Ellis JL. Association of nurses' level of knowledge and attitudes to ageism toward older adults: Cross-sectional study. *Nursing & Health Sciences*. 2020;22(3):593-601.
- 27.** Altunay Z, Özkul M. Geçmişin değeri günün sosyal problemi: Yaşlılık ve modern toplumda yaşlı bakımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 2022;13(35):1012-36.
- 28.** Demiray T, Dal Yılmaz Ü. Opinions of the nursing students on ageism. *İstanbul Medical Journal*. 2017;18(1):7-12.
- 29.** Gençtürk Z. Üniversite Öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2023;28(1):55-78.
- 30.** Serin EK, Tülüce D. Determining nursing students' attitudes and empathic tendencies regarding aged discrimination. *Perspectives in Psychiatric Care*. 2021;57(1):380-89.
- 31.** Serpen AZ, Purutcuoglu E. Social work students attitudes toward elderly people: Samle Of Ankara University. *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences*. 2017;7:175-82.
- 32.** Yelboğa N. Üniversite öğrencilerinin yaşlılık algısı: Borçka acarlar MYO örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020;13(70):1084-97.
- 33.** Hawkley LC, Norman GJ, Agha Z. Aging expectations and attitudes: Associations with types of older adult contact. *Research on Aging*. 2019;41(6):523-48.
- 34.** Ayaz Alkaya S, Birimoğlu Okuyan C. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2017;4(1):43-52.
- 35.** Zhang Y, Pan L, Tan L, et al. Knowledge of aging, attitudes toward older people and willingness to engage in geriatric rehabilitation among rehabilitation students in southwestern China: a cross-sectional study. *BMC Medical Education*. 2024;24(1):1120.
- 36.** Yazıcı SÖ, Kalaycı I, Kaya E, Tekin A. Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. 2015;8(2):77-87.
- 37.** Annear MJ, Lea E, Lo A, et al. Encountering aged care: a mixed methods investigation of medical students' clinical placement experiences. *BMC Geriatrics*. 2016;16(38):1-13.
- 38.** Mattos MK, Jiang Y, Seaman JB, et al. Baccalaureate nursing students' knowledge of and attitudes toward older adults. *Journal of Gerontological Nursing*. 2015;41(7):46-56.
- 39.** Dikmen RD. Yaş ayrımcılığı: Etkiler ve çözüm önerileri. *Geriatik Bilimler Dergisi*. 2023;6(1):32-39.